

This is a source; ¹ כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים - everywhere where *Seh* is written, it is only to exclude a mixed breed

Overview

The גמרא cited רבא who said that we derive from (this word) שה, that wherever the word שה is written, it is only in order to exclude כלאים. However the גמרא does not state from which (word) שה, did רבא derive his ruling. There is a dispute between רש"י and תוס' as to which word (שה) we are referring to.

בפרק אותו ואת בנו (חולין דף עח,ב ושם) פירש בקונטרס² דעביד בנין אב -

- בנין אב that רבא made this פרק אותו ואת בנו explained in רש"י

מדכתיב³ שור שה כשבים ושה עזים -

— שור שה כשבים ושה עזים Since it is written

פרש"י asks on תוספות

וקשה לרבינו יצחק דלקמן⁴ אמר דלרבי אליעזר⁵ אתאי דרבא -

And the רש"י has a difficulty with פרש"י, for later the גמרא states, 'that according to ר"א the בנין אב of רבא comes to teach -

לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דלא כרבי יהושע -

Regarding a non-kosher animal which was born from a kosher mother, but was impregnated from a non-kosher father that it may not be eaten; and this is not like ר"י -

דאי כרבי יהושע משה כשבים ומשה עזים נפקא כלומר ולא צריך לבנין אב דרבא -

שה כשבים ושה (לטמא שנולד מן הטהור וכו') ר"י, he derives it from רש"י, For according to רש"י - רבא בנין אב of רבא does not require the בנין אב; meaning that רש"י - ואדרבה מההוא קרא הוי בנין אב דרבא -

On the contrary, the בנין אב of רבא is from that פסוק of שה כשבים ושה עזים, so how can the גמרא write 'ודלא כר' יהושע וכו' when רבא also derives if from שה כשבים וגו' according to רש"י?!

¹ A בנין אב (or בנין אב) is when the תורה gives a ruling in one instance; we can derive from this ruling that it applies in other cases as well. This type of derivation is called a בנין אב.

² where רש"י writes, שה אינו דילפינן כולו משה כשבים ושה עזים, מדלא כתיב שה כשבים ועזים, שמע מינה דלא מיקרי שה עד שיהו. אביו ואמו כשבים או שניהם עזים, אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה.

³ דברים (ראה) יד, ד. We derive that just as the שה here means a non-כלאים animal (see footnote # 2), the same applies elsewhere wherever the word שה is used that it excludes כלאים.

⁴ עח,סע"א.

⁵ ר"א maintains that one can be פטור חמור with an animal which is כלאים (seemingly contradicting the ruling of רבא that wherever the תורה writes שה [as it does regarding חמור] it excludes כלאים).

רבא offers his explanation as to the **בנין אב** of רבא:

ונראה לרבינו יצחק דבנין אב דרבא הוי משה דפסח -

And it appears to the ר"י that the בנין אב of רבא is from the word שֶׁה, which is written by the פסח -

דכתיב (שמות יב) שֶׁה⁷ תמים זכר בן שנה יהיה לכם⁸ -

Where it is states, 'you should have for yourselves a male, unblemished, yearling שֶׁה' –

Tosfos proves his point:

תדע דהא מסקינן⁹ כי איתמר דרבא לענין פטר חמור איתמר דתנן אין פודין כולי -

You know that this is so, for we conclude that the ruling of רבא (to exclude כלאים) was taught regarding a first born donkey, as the גמרא states, 'one may not redeem a פטר חמור, etc. neither with a calf, etc. nor with כלאים' -

ובסוף פרק קמא דבכורות (דף יב,א ושם) מפיק ליה משה שֶׁה¹⁰ דפסח¹¹ -

And in the end of the first פרק of בכורות גמרא derives these restrictions through a גזירה שוה of שֶׁה from the פסח -

Tosfos asks question # 1:

ואם תאמר ומאי שנא דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות קרי ליה גזירה שוה -

And if you will say; and why is there this difference that here the גמרא refers to the derivation of פטר חמור from פסח as a בנין אב, and in בכורות we find that בן גז"ש calls this very same derivation a גז"ש -

דקאמר נאמר כאן שֶׁה ונאמר להלן שֶׁה -

For he states there, 'here (by פטר חמור) it says שֶׁה, and there (by פסח) it also says שֶׁה'; this language is reserved for a גז"ש, but not for a בנין אב -

An additional question # 2:

ועוד מאי שנא דנקט רבא כלאים טפי מעגל וחיה טריפה ושחיטה -

And furthermore why is there this difference that רבא only mentions the

⁶ פסוק ה'.

⁷ This word שֶׁה is superfluous, for the word שֶׁה was mentioned previously (דף); it was not necessary to repeat it.

⁸ This שֶׁה is for the פסח, and כלאים are unfit for any קרבן, as the גמרא states shortly. Therefore this (extra word) שֶׁה is a בנין אב that wherever שֶׁה is stated, it excludes כלאים.

⁹ עה,א.

¹⁰ The word שֶׁה is written by the פ"ק (see שמות יב,ה) and by also by פטר חמור (see שמות יג,ג).

¹¹ The גמרא here states that the בנין אב of רבא teaches us that כלאים is unfit for פטר חמור (however we do not know what is the source of this בנין אב). The גמרא in בכורות teaches that the reason כלאים, etc. are unfit for פטר חמור is because we derive it through the גז"ש שֶׁה from פסח (where כלאים, etc. are invalid for the פסח). It is now evident that the source of the בנין אב is the (extra word) שֶׁה written by the פ"ק.

exclusion of **כלאים**, rather than the exclusion of a calf, an undomesticated animal, a diseased or slaughtered animal that they too cannot be used for פטור חמור -

דכל הני נפקא לן דאין פודין פטר חמור משה דפסח -

For the exclusion of all these from פטור חמור is derived from פסח of שה -
דקאמר התם מה להלן פוט לכל השמות¹² הללו -

For בג בג states there in בכורות, just like there (ק"פ) all these categories are excluded, the same applies to פטור חמור. So why does רבא mention only one (כלאים), and not the rest –

Another question # 3:

ועוד אמאי לא פריך טריפה שה כתיב כי היכא דפריך כלאים שה כתיב¹³ -

And additionally, why did not the גמרא ask on the ברייתא regarding the חיוב of ד' חיוב ד' וה' by a טריפה, 'but שה is written', just like the גמרא asked regarding the חיוב ד' וה' by כלאים, 'but שה is written'!

Question # 4.

ועוד דלרבי אליעזר דשרי לפדות בכלאים פטר חמור אמאי לא שרי בשחוטה וטריפה -

And also according to ר"א who permits redeeming a פטר חמור with כלאים, why is it not permitted to redeem it with a שחוטה or a טריפה -

כיון דמוקי לה בנין אב לטמא שנולד כולי¹⁴ כדאמרין לקמן בשמעתין¹⁵ -

Since he utilizes the בנין אב for a טמא animal which was born, etc. as we say later in the גמרא –

Final question # 5:

ועוד כי בעי לקמן לרבי אליעזר בנין אב דרבא למאי הלכתא -

And in addition, when the גמרא later asks according to ר"א (who permits to be רבא of בנין אב), 'what laws does the רבא teach us' -

לימא למעוטי אחריני אתא דאין פודין -

The גמרא could have answered that the בנין אב of רבא comes to exclude the others (טריפה and שחוטה) that we cannot redeem a פטר חמור with a שחוטה or a טריפה –

¹² These include; טריפה, שחוטה, כלאים, עגל, חיה.

¹³ The ברייתא (on this עמוד) stated that there is a חיוב ד' וה' for כלאים and טריפה. The גמרא asked (based on the ruling of תורה writes שה! The same question should have been asked regarding טריפה; how can there be חיוב ד' וה' when the תורה writes טריפה by ד' וה'. According to תוס' we know that פסח of שה excludes כלאים, but it excludes טריפה as well, so why ask on one but not on the other?!

¹⁴ See (text by) footnote # 5.

¹⁵ עהא. Since ר"א allows פטר חמור with כלאים because he does not utilize the בנין אב for פטר חמור, so why is it not permitted to be פודה with a שחוטה or a טריפה, since there is no בנין אב to exclude them.

anticipates and rejects a possible answer to some of the questions:

וכי תימא דטריפה ושחטה ממשמעויה דשה נפקא כמו עגל וחיה¹⁶ -

And if you will say that the very meaning of the word שחטה excludes a טריפה and a שחטה, just as it excludes a calf and a non-domesticated animal, so we do not require the שחטה וטריפה of רבא to exclude the טריפה בנין אב -

replies, that this is not so -

דהא אמר בפרק הוציאו לו (יומא דף מט, ב ושם) דפר אפילו שחוט קרוי פר -

For the גמרא states in פרק הוציאו לו (יום כפור of עבודה) פר (by the word פר) regarding the word פר, that even a slaughtered פר is called a פר -

וכן שה דפסח אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה¹⁷ -

And the גמרא implies there that similarly regarding the שחטה of פסח that even a שחטה would be considered a שחטה, if not for the fact that it is written משה מהיות משה, which is expounded to mean, when the שחטה is still alive. Therefore all the questions remain.

answers:

ונראה לרבינו יצחק דבנין אב דרבא וגזירה שוה דבכורות לאו חדא מילתא היא¹⁸ -

And it is the view of the ר"י that the בנין אב of רבא, and the גז"ש in בכורות are not one and the same -

דודאי תרוייהו נפקי משה דפסח -

For even though both (the בנין אב and the גז"ש) certainly derive their respective דרשות from the שחטה of פסח, nevertheless there is a difference -

ובנין אב דרבא אתי מיתורא דכשבים¹⁹ ומן העזים תקחו -

For the בנין אב of רבא is derived from the superfluosity of מן הכשבים ומן העזים - תקחו -

דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה²⁰ ולגופיה לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא -

Which these words indicate that the שחטה is not fit for a קרבן unless his father and mother are both sheep; however it is not necessary to teach this to us regarding this case of ק"פ, for we can derive it from the rest of the קדשים -

דתניא בסמוך שור או כשב או עז פרט לכלאים -

¹⁶ It would answer questions # 2, 4, and 5. Question 2 is answered for there is no need to exclude שחטה וטריפה, since they are excluded דשה ממשמעויה דשה, and the same for # 4 & 5.

¹⁷ We see that the word שחטה (without the משה מהיות) would not exclude (even) a שחטה, and certainly not a טריפה.

¹⁸ The gist of the תוספות answer is that there are two לימודים; there is the בנין אב of רבא, which excludes only כלאים, and there is the גז"ש which excludes שחטה וטריפה (but not כלאים). This answers all the five questions.

¹⁹ שחטה תמים זכר בן שנה יהיה לקם מן הכשבים ומן העזים תקחו, reads שמות (בא) יב, in פסוק.

²⁰ מן הכשבים means from the sheep exclusively and מן העזים means from the goats exclusively (see footnote # 2).

As the **ברייטא** states shortly that the פסוק of **עז או כשב או שור** comes to **exclude** **כלאים**, that they are unfit for a קרבן, so why repeat it again by the פ"ק -

אלא ללמוד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים -

Rather it is in order to derive elsewhere that wherever שה is written, it is only for the purpose of excluding כלאים -

ואי לאו בנין אב מגזירה שוה דשה שה לא הוה ממעטינן כלאים -

And if not for this פדיון פטר (by רבא of בנין אב, we would not have excluded כלאים based on the ש"ש of גז"ש (חמור)

משום דהוה אמינא תפדה תפדה²¹ ריבה -

Because we would have said that the duplicity of תפדה תפדה is inclusive, to include even פדיון פטר חמור for כלאים -

כי היכי דלא ממעטינן התם²² שאינו זכר תמים ובן שנה מגזירה שוה משום תפדה תפדה ריבה -

Just as we do not exclude a שה which is not a male, nor whole, nor a yearling, from being able to redeem the פטר חמור, through the ש"ש of שה, because תפדה תפדה is a ריבוי -

(שחוטא וטריפה explains the difference why we do not exclude כלאים from the ש"ש (as opposed to שחוטא וטריפה): **וסברא הוא למעט כולה מגזירה שוה דשה טפי מכלאים [דאיהו נמי מקרי שה²³] -**

And it is logical to exclude all the others based on the ש"ש שה, more than excluding כלאים [since the שה of כלאים is also called a שה] -

ומשום הכי רבי אליעזר דמוקי בנין אב דרבא לטמא שנוולד כולי שרי בכלאים²⁴ -

And therefore, since ר"א establishes the בנין אב regarding the prohibition of eating a טמא who was born etc. from a טהור and was sired by a טמא, he permits פדיון פטר חמור for כלאים -

In summation; question # 1 is answered, because the ב"א and the ש"ש are indeed two separate

²¹ See יג, יג. (בא) which reads, וְכָל פֶּטֶר תִּפְדֶּה בְּשֵׁה וְאִם לֹא תִפְדֶּה נִעְרְפְתּוּ וְכָל בְּכוֹר אָדָם בְּכֶנֶד תִּפְדֶּה, יג, יג.

²² Seemingly since we are excluding through the ש"ש of שה (from פ"ק) a שחוטא וטריפה וכו', we should also exclude whatever is lacking the other qualities which we require for a פ"ק, namely, זכר, תמים, בן שנה, that if the שה does not have these qualities, it is not fit for פטר חמור. Nevertheless we do not exclude them because of the ריבוי of תפדה, the same will apply to כלאים that it cannot be excluded on account of the שה שה, because of the ריבוי of תפדה תפדה would include it. Therefore we require the (extra) בנין אב.

²³ by a שה means it comes from a sheep and a goat. However both a young sheep and a young goat are called a שה (as it is written שה עזים or שה כשבים שה עזים וגו'). Therefore the term שה does not lend itself to exclude כלאים. However it can eliminate a שחוטא or a טריפה, for they are not a [live/living] שה. The בנין אב, on the other hand, which is derived from the superfluous words of שה עזים וגו' can only be used to exclude כלאים (see footnote # 20), but it does not exclude a שחוטא or a טריפה; that is reserved for the word שה in the ש"ש.

²⁴ The ש"ש does not exclude כלאים (see footnote # 23); only the ב"א excludes it.

טריפה # 2 is answered; only כלאים can be excluded from the ב"א.²⁵ # 3 is answered as # 2; טריפה cannot be excluded from the ב"א. # 4 is answered; שחוטא וטריפה are excluded from the גז"ש. # 5 is answered; as # 2 & 3.

anticipates a difficulty: תוספות

ולקמן²⁶ דקאמר אי לקדשים בהדיא כתיב בהו -

And later when the גמרא asks, why do we require the רבא of בנין אב (to exclude כלאים), 'if it is to exclude כלאים by קדשים, it is explicitly written by them'; we do not need the בנין אב -

משמע דאי לא הוה כתיב בהדיא הוה אתי ליה שפיר -

Indicating that if the exclusion of כלאים was not explicitly written by קדשים, it would be properly understood that the ב"א of רבא excludes כלאים בקדשים -

אף על גב דעיקר בנין אב לא הוה מיותר בפסח²⁷ -

Even though that the entire ב"א would not have been superfluous by the קרבן פסח -

אלא משום דבפסח גופיה לא איצטריך דמקדשים נפקא -

Only because that this exclusion of כלאים is not necessary by פסח itself, since we derive it from קדשים; however if it were not written by קדשים then the exclusion by פסח would be expounded only for פסח and not for קדשים, so how can we understand the גמרא there?!

responds: תוספות

כן דרך הגמרא שעושה כאילו קים ליה ממקום אחר -

This is the manner of the גמרא that it acts as if we know this from elsewhere -

והכי קאמר אי לקדשים ותאמר דמקרא אחרינא נפקא לן²⁸ בפסח למעוטי כלאים כולי -

And this is what the גמרא is asking, 'if the ב"א is for קדשים and you will assume that we can derive the exclusion of כלאים by פסח from another verse, etc. -

²⁵ See footnote # 23.

²⁶ עז, א.

²⁷ תוספות stated previously that the ב"א of רבא (that we can derive the exclusion of כלאים in other cases from the exclusion of כלאים by פסח) is based on the premise that the exclusion by פסח is superfluous, for we can derive this exclusion from the general exclusion by קדשים. Therefore since it is superfluous we can utilize it as a ב"א. From the quoted גמרא it seems that the question that we do not need the ב"א for קדשים is only because the exclusion is already written by קדשים. This implies that if there was no exclusion by קדשים we could have derived the exclusion by קדשים from the ב"א by ק"פ. However this is not so, for if there would be no exclusion by קדשים, we would require the exclusion by ק"פ for itself only, but it could not be utilized as a ב"א. How are we to understand the גמרא?!

²⁸ The גמרא is saying (according to תוס') even if there is another verse which excludes כלאים (besides קדשים [and פסח]), so the exclusion of כלאים by פסח would be superfluous and therefore it can function as a ב"א to teach the exclusion by קדשים, so even if we make this hypothetical assumption, there is still a difficulty because we already know that כלאים is invalid by קדשים, and we do not need this ב"א.

וכענין זה יש בריש קדושין (דף ג,ב ושם²⁹) ובפרק נערה (כתובות דף מו,ב) גבי קידושי הבת לאביה -
And there is something similar to this in the beginning of מסכת קדושין and in פרק
regarding the method of deriving that the money of the daughter belongs to her father -

דקאמר וכי תימא נילף מבושת ופגם³⁰ -

Where the גמרא states, 'and if you will say we can derive it from בוש'ת (which is given to the father). comments on this suggestion; how can the גמרא suggest that we derive from בוש'ת from ב"פ קדושי הבת לאביה -

אף על גב דבושת ופגם גופיה לא קים לן דאבוה הוא אלא מקדושין³¹ -

Even though that regarding ב"פ we only know that it belongs to the father, for we derive it from קדושין, as the גמרא states -

בסוף פרק אלו נערות (שם דף מ,ב ושם) :

In the end of פרק אלו נערות.

Summary

According to ר"י the ב"א of רבא is from עזים שה כשבים, and according to the ר"י there is a גז"ש based on the word שה (which excludes וטריפה) and a ב"א based on מן הכשבים ומן העזים (which excludes כלאים).

Thinking it over

1. Is the ב"א of רבא based on the word שה (as the ר"י originally stated³² and as it seems from the הגמרא לשון (פשטות לשון הגמרא) or is it from מן הכשבים ומן העזים (as the ר"י stated later³³)?

2. Do we generally require a יתורא (a superfluous word) in order to expound a בנין אב?

²⁹ See there תוס' ד"ה וכי תימא TIE.

³⁰ בושת is the shame she endures because she was נאנסה; while פגם is the depreciation in her value since she is no longer a בתולה.

³¹ How can the גמרא even entertain that we derive קידושי הבת לאביה from ב"פ, since we only know that ב"פ belongs to the father because we derive it from קדושין, and since as of now we do not yet have a source that the קדושי הבת belongs to the father, so certainly we do not as of yet know that ב"פ belongs to the father, so how can we derive קדושין from ב"פ. We must therefore say as תוס' suggests that the גמרא is saying a hypothetical, if there was another source from where we know that ב"פ belongs to the father, we could contemplate deriving קדושין from ב"פ.

³² See footnote # 8.

³³ See (text by) footnote # 19.